

УДК 549

VII З'ЇЗД УКРАЇНСЬКОГО МІНЕРАЛОГІЧНОГО ТОВАРИСТВА

О. Матковський

*Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, вул. Грушевського 4
E-mail: mineral@franko.lviv.ua*

Наведено інформацію про роботу VII з'їзду Українського мінералогічного товариства, де заслухано звіт товариства за 2001–2006 рр., вручено дипломи почесних членів УМТ і медалі імені академіка С.К. Лазаренка, обрано керівні органи УМТ. Наукова тематика з'їзду торкалася актуальних питань мінералогії, зокрема, загальних проблем мінералогії, фізики мінералів, термобарогеохімії, космічної мінералогії тощо.

Ключові слова: Українське мінералогічне товариство, з'їзд, актуальні питання мінералогії.

Третього–четвертого жовтня 2006 р. у Києві в приміщенні Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення НАН України відбувся черговий VII з'їзд Українського мінералогічного товариства. З'їзд проведено за кошти та зі сприянням Національної академії наук України, Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення НАНУ, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Львівського національного університету імені Івана Франка, Державної геологічної служби України, Українського державного геологорозвідувального інституту, Північного державного регіонального геологічного підприємства Північгеологія та Всеукраїнської громадської організації “Спілка геологів України”.

Головна наукова тематика з'їзду – актуальні питання мінералогії України. До початку роботи з'їзду видано його матеріали, опубліковані в журналі “Записки Українського мінералогічного товариства” (2006. Т. 3), а також черговий мінералогічний календар “Самородні метали Західної Волині” на 2007 рік.

На першому пленарному засіданні з'їзд відкрив вступним словом голова Організації VII з'їзду президент УМТ *В.М. Квасниця*. Він повідомив, що для участі в роботі з'їзду зареєстровано 73 учасники, в тому числі 50 членів УМТ, тобто офіційних делегатів з'їзду. З привітанням до делегатів і гостей з'їзду звернувся академік *М.П. Щербак* – директор ІГМР НАНУ і член-кореспондент НАНУ *Л.Г. Руденко* – заступник академіка-секретаря відділення наук про Землю НАН України.

З доповіддю про діяльність УМТ за останні п'ять років виступив його президент *В.М. Квасниця* (ІГМР НАН України). Учений навів низку важливих здобутків звітного періоду і сформулював головні проблеми розвитку мінералогії в Україні. Після звітної доповіді відбулося урочисте вручення дипломів почесного члена УМТ і медалі імені академіка С.К. Лазаренка. Диплом почесного президента УМТ вручено професору КНУ В.І. Павлишину. Дипломи почесних членів УМТ отримали академік С.Ф. Шнюков (відділення морської геології та осадового рудоутворення НАН

України), професори П.В. Заріцький (ХНУ), О.І. Матковський (ЛНУ), Б.С. Панов (ДонНТУ) і доц. П.М. Білоніжка (ЛНУ). Медалі імені Є.К. Лазаренка, яку засновано ВГО “Спілка геологів України” спільно з УМТ, удостоєна одна з перших аспіранток ученого, відома дослідниця з космічної мінералогії доц. А.А. Ясинська.

Перша половина першого дня роботи VII з'їзду завершилася виборами керівних органів УМТ. Таємним голосуванням президентом УМТ обрано д-ра геол.-мін. наук В.М. Квасницю, першим віце-президентом – д-ра геол.-мін. наук А.А. Вальтера, другим віце-президентом – д-ра геол.-мін. наук О.І. Матковського, третім віце-президентом – д-ра геол.-мін. наук В.М. Гулія, ученим секретарем – канд. геол. наук Д.С. Черниш, ученим секретарем з міжнародних зв'язків – канд. геол.-мін. наук В.М. Хоменка, членами президії УМТ – докторів геологічних наук Д.К. Возняка, М.С. Ковальчука, О.М. Пономаренка, С.Є. Шнюкова. До складу ради УМТ, згідно зі статутом, увійшли також керівники відділень, що не є членами президії: канд. геол.-мін. наук В.Г. Мельничук (Волинське відділення), проф. Б.С. Панов (Донецьке відділення), С.В. Пастуханова (Закарпатське відділення), д-р геол.-мін. наук В.Д. Євтехов (Криворізьке відділення), канд. геол.-мін. наук І.Є. Палкін (Кримське відділення), канд. геол.-мін. наук І.М. Наумко (Львівське відділення), д-р геол. наук О.В. Чепіжко (Одеське відділення), проф. П.В. Заріцький (Харківське відділення).

На наступних пленарних засіданнях заслухано й обговорено 20 оголошених і близько 25 стендових доповідей, які торкалися різних проблем мінералогії, зокрема: загальні питання мінералогії; мінералогія в науці, освіті та на виробництві; фізика мінералів; структурна мінералогія; термобарогеохімія; генезис мінералів; космічна мінералогія; експериментальна мінералогія; біомінералогія; технологічна і розшукова мінералогія; регіональна мінералогія.

У доповіді “Мінеральне царство України” (автори *В.І. Павлишин, О.В. Зінченко, С.О. Довгий*), яку оголосив В.І. Павлишин, зазначено, що станом на середину 2006 р. в надрах України виявлено 882 мінеральні види. Крім того, кадастр мінералів України містить близько 230 назв різновидів мінеральних видів. Наголошено також, що з урахуванням особливого структурного положення України на Європейському континенті є реальна перспектива відкриття нових мінералів, у тім числі в продуктах техногенезу.

В.М. Гулій у доповіді “Мінералогічні дослідження в підрозділах Державної геологічної служби України: стан і перспективи” розповів, що у виробничих геологічних організаціях ведуть досить різноманітні мінералогічні дослідження, результати яких висвітлюють у численних звітах. Однак у більшості виробничих організацій мінералогічні дослідження обмежені через відсутність відповідних мінералогічних кадрів і належного лабораторного забезпечення.

О.І. Матковський у доповіді “Про підготовку першого навчального видання з мінералогії України” (автори *О.І. Матковський, В.І. Павлишин, Є.М. Сливко*) стисло схарактеризував зміст майбутнього видання, який охоплює сім розділів: 1) головні віхи історії мінералогії в Україні та мінералогічні школи; 2) головні напрями регіональних мінералогічних досліджень та сучасний стан мінералогії в Україні; 3) нарис геологічної будови та корисних копалин України; 4) мінералогічне районування території України; 5) мінерали України (поширення, класифікація, стисла характеристика найпоширеніших і найважливіших мінералів); 6) нетрадиційні види природної мінеральної сировини і перспективи створення в Україні нових гірничорудних галузей; 7) техногенні мінерали та проблеми утилізації мінеральної сировини.

Зазначено, що така праця потрібна не лише для підготовки фахівців геологічного профілю, а й у загальноосвітньому середовищі, вона буде корисною для аматорів і колекціонерів мінералів.

В.П. Семененко у доповіді “Космічна речовина в метеоритах: загадки і факти” навела цікаві дані про мінералогічні та хімічні характеристики екзотичних вуглистих ксенолітів з хондриту *Кримка*, які засвідчують неоднозначність їхнього прямого генетичного зв’язку з кометами, хоча вчені й допускають можливість їх утворення з єдиного материнського джерела.

П.В. Заріцький у доповіді “Конкреціологія і стадійно-генетична класифікація мінеральних аутигенних утворень конкреційної та іншої природи в карбоні Донбасу” зробив короткий огляд історії виникнення і розвитку вчення про конкреції, їхнє значення в осадовому мінералоутворенні; навів комплексну стадійно-генетичну класифікацію аутигенних мінеральних утворень конкреційної та іншої природи в карбоні Донецького басейну.

Особливості формування вискоелективних техногенних родовищ як актуальне завдання прикладної мінералогії висвітлені в доповіді *В.Д. Євтехова* та *С.В. Євтехова*. Автори на прикладі відходів гірничодобувних і збагачувальних підприємств Кривбасу (бідних і багатих залізних руд, неметалевих корисних копалин) з’ясували, що селективне складування відходів забезпечує високу економічну ефективність їхнього повторного видобутку і збагачення.

Доповідь *О.І. Тищенко* була присвячена огляду мінералогічних пам’яток Криму. Автор, перш за все, наголосив на потребі виділення в межах природних територій і об’єктів природно-заповідного фонду України окремою категорією мінералогічні пам’ятки природи і мінералогічні заказники. На прикладі Криму наведено перелік і стисло характеристику різного рангу геологічних утворень, які рекомендовано зачислити до мінералогічних пам’яток.

Надзвичайно цікавими були дві доповіді *В.С. Мельникова*, присвячені інверсійним двійникам мінералів та кристалохімії шаруватих телуридів бісмуту, *А.А. Вальтера* про ядерно-фізичні і мінералогічні принципи прогнозування аномального збагачення мінералів рідкісними радіогенними ізотопами, *О.Ю. Палкіної* про можливість й обмеження мінералогічного методу вивчення алмазу, групи авторів (*К.О. Ільченко, Т.М. Лушако, Д.К. Возняк*) про кристалохімію та генезис мантійного циркону, *В.О. Дяківа* про кристаломорфологічні особливості моногідрату холестерину та ін.

Багатогранною була мінералогічна інформація у стендових доповідях, аналіз яких зробили оглядачі *Д.К. Возняк* і *О.В. Зінченко* на завершальному пленарному засіданні. На цьому ж засіданні відбулося обговорення доповідей і загальна дискусія, прийняття ухвали і закриття з’їзду. Під час загальної дискусії виступили *П.В. Заріцький* (ХНУ), *В.М. Гулій* (УкрДГРІ), *О.В. Зінченко* (КНУ), *В.Д. Євтехов* (Криворізький технічний університет), *О.І. Матковський* (ЛНУ), *В.О. Дяків* (КНУ), *В.П. Семененко* (ІГНС НАН та МНС України), *В.І. Павлишин* (КНУ), *Б.С. Панов* (ДонНТУ), *О.І. Тищенко* (Кримське відділення УкрДГРІ), *О.М. Москальов* (КП Кіровгеологія), *В.В. Прокопець* (Київський геологорозвідувальний технікум) та ін. Усі зазначили про добру організацію з’їзду і дали високу оцінку більшості доповідей. Мабуть, справедливим було критичне зауваження *В.П. Семененко* щодо багато-профільності розглянутих питань, однак така ситуація закономірна, бо це був з’їзд,

а не науковий форум (конференція, симпозіум), який звичайно присвячують тій чи іншій конкретній проблемі.

У перший день з'їзду відбулася виставка оригінальних мінеральних індивідів, агрегатів і виробів з каміння, підготовлена О.А. Нестеровським (Геологічний музей КНУ), Е.С. Дехтулінським (ІГН НАН України) та О.А. Вишневським (ІГМР НАН України); також продавали книги з мінералогії України і журнали. В кінці першого дня з'їзду проведено, правда, для незначної частини делегатів, екскурсію в музейний комплекс С.О. Довгого при Інституті телекомунікацій та глобального інформаційного простору НАН України, де оглянуто три відділи: мінералогічний, палеонтологічний та археологічний. Неперевершене враження справив мінералогічний відділ, у якому зібрана унікальна колекція мінералів з усього світу, найвражаючішими є колекції вірців аметисту Бразилії.

З'їзд констатував, що після вжиття низки заходів стабілізувався склад УМТ і його структура нині така: 9 відділень, 256 дійсних членів і 4 колективні (ІГМР НАН України, геологічний факультет ЛНУ, ПДРГП Північгеологія і КП Південьукргеологія Держгеолслужби України). Серед відділень найпотужнішими є Київське (75 дійсних членів) і Львівське (57 дійсних членів). Інші відділення налічують: Донецьке – 29; Кримське – 24; Криворізьке – 23; Одеське – 14; Харківське – 12; Волинське – 12; Закарпатське – 10 дійсних членів. Серед найзначніших досягнень науково-організаційної діяльності названо заснування періодичного видання “Записки Українського мінералогічного товариства” (вийшло три томи), Премії імені академіка Є.К. Лазаренка для молодих учених і студентів вищих навчальних закладів України за ліпші наукові роботи в галузі мінералогії (лауреатами цієї премії вже стали доцент КТУ В. Харитонов (2002), магістрантка ЛНУ О. Цабан (2003) і докторант ІГМР НАН України О. Ємець (2004)). Під егідою УМТ та його відділень проведено низку науково-практичних нарад з актуальних питань мінералогії: “Мінералогія і мінералогічні музеї у XXI столітті” (Львів, 2002); “Техногенні мінерали та родовища” (Донецьк, 2003); “Мінералогія: історія, теорія і практика” (Львів, 2004); III (Одеса, 2002) і IV (Київ, 2005) наукові читання імені академіка Євгена Лазаренка; “Геологічна освіта та наука в XXI столітті. Проблеми викладання геологічних дисциплін” (Київ, 2006).

УМТ разом з Австрійським мінералогічним товариством, Угорським та Словацьким геологічними товариствами, Мінералогічними товариствами Польщі й Румунії, Постійною комісією мінералогії Карпато-Балканської геологічної асоціації було співорганізатором двох міжнародних наукових конференцій “Мінералогічні науки в Карпатах” (Мішкольц, Угорщина, 2003; 2006). Дійсні члени УМТ є авторами і співавторами низки сучасних наукових, навчальних і довідкових праць з мінералогії. Серед них такі фундаментальні книги: Прикладна мінералогія (О.І. Матковський, Б.І. Пирогов. Львів, 2002); Minerals of the Carpathians (В.М. Квасниця, О.І. Матковський. Прага, 2002); Мінералогія уролітів (Ф.В. Зузук. Луцьк, 2002. Т. 1; 2003. Т. 2; 2004. Т. 3); Екологічна мінералогія України (С. Довгий, В. Павлишин. К., 2003); Генезис мінералів (В.І. Павлишин, О.І. Матковський, С.О. Довгий. К., 2003); Мінерали Українських Карпат. Борати, арсенати, фосфати, молібдати, сульфати, карбонати, органічні мінерали і мінералоїди (О.І. Матковський, П.М. Білоніжка, Г.Ю. Бойко та ін. Львів, 2003); Академік Євген Лазаренко. Нарис про життєвий і творчий шлях, спогади, фотоальбом. (О. Матковський, П. Білоніжка, В. Павлишин. Львів, 2005) та ін.

На завершальному пленарному засіданні прийнято таку ухвалу з'їзду.

1. Визнати роботу Президії і Ради УМТ за звітний період (2001–2006) задовільною.
2. У жовтні 2007 р. на базі Криворізького відділення УМТ спільно з Державною геологічною службою України, гірничодобувними і збагачувальними підприємствами Кривбасу і Криворізьким технічним університетом провести наукову сесію УМТ “Прикладна мінералогія”, присвячену 60-річчю кафедри теоретичної і прикладної мінералогії та 85-річчю Криворізького технічного університету.
3. У квітні–травні 2008 р. на базі Львівського і Волинського відділень УМТ провести міжнародну наукову конференцію “Біомінералогія–2008”.
4. У вересні–жовтні 2008 р. на базі Закарпатського і Львівського відділень УМТ спільно з Держгеолслужбою України провести наукову сесію УМТ “Мінералогія Українських Карпат”.
5. У вересні–жовтні 2009 р. на базі Кримського відділення УМТ спільно з Держгеолслужбою України провести наукову сесію УМТ “Мінералогія Криму”. Разом з УкрДГРІ взяти участь у підготовці до видання монографії “Мінералогічні пам'ятки природи Криму”.
6. Завершити роботу з підготовки першого тому “Мінералогічної енциклопедії України”, активізувати роботу над підготовкою четвертої книги “Мінерали Українських Карпат. Силікати”.
7. Спільно зі Спілкою геологів України обговорити і підготувати пропозиції для Міністерства освіти і науки України щодо введення основ геології і мінералогії в середніх школах, гімназіях, коледжах і на природничих та споріднених факультетах університетів педагогічного й інших профілів.
8. Схвалити роботу над підготовкою першого навчального видання з мінералогії України і прискорити її завершення.
9. З метою посилення зв'язків мінералогічної науки та виробництва і прискореного впровадження результатів мінералогічних досліджень у практику геологорозвідувальних робіт доручити Президії УМТ узгодити з керівництвом Держгеолслужби України і дирекцією УкрДГРІ питання про створення спільних програм з актуальних проблем мінералогії України.
10. Президії УМТ звернутись до керівництва Державної геологічної служби України з пропозицією проведення спільної колегії, присвяченої розгляду стану мінералогічних досліджень на геологічному виробництві, кадрового забезпечення та інструментальної бази в регіональних підприємствах Держгеолслужби України.
11. Президії УМТ звернутись до Держгеолслужби України з пропозицією про можливість й умови створення навчально-методичного центру під егідою УМТ для виконання спільних досліджень, підвищення кваліфікації та проведення методично-консультаційних курсів для працівників геологічного виробництва.

Оргкомітет VII з'їзду УМТ щиро подякував усім його учасникам за активну роботу, установам-співорганізаторам за матеріальну допомогу, керівництву ІГМР НАН України за створення належних умов для проведення з'їзду, а також музейним працівникам за організацію виставки мінералів.

**THE SEVENTH CONGRESS
OF THE UKRAINIAN MINERALOGICAL SOCIETY**

O. Matkovs'kyi

*Ivan Franko National University of Lviv
Hrushevskogo St. 4, UA – 79005 Lviv, Ukraine
E-mail: mineral@franko.lviv.ua*

The information on work of the VII Congress of the Ukrainian Mineralogical Society is given which was held in October 2006 in Kyiv. The report on work of the society for 2001–2006 years has been heard on the Congress, the diplomas of the honourable members of UMS and medal of the academician Ye.K. Lazarenko have been handed, managing bodies of the UMS have been chosen. The scientific subjects of the Congress concerned urgent questions of mineralogy, in particular, of general problems of mineralogy, physics of minerals, thermobarogeochemistry, cosmic mineralogy etc.

Key words: Ukrainian Mineralogical Society, Congress, urgent questions of mineralogy.

Стаття надійшла до редколегії 09.10.2006

Прийнята до друку 01.11.2006